

**ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ВИРОБНИЧОЇ
СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ
СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ НА ВІДГОДІВЛІ
ПОНАДРЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКУ
ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ**

**Краля В.Г., ЗДОБУВАЧ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті йде мова про методичні підходи до формування оптимальної виробничої структури організації аграрного профілю спеціалізованої на відгодівлі понадремонтного молодняка великої рогатої худоби

To the article speech goes about methodical approaches to forming of optimal productive structure of organization of agrarian profile of specialized on fattening over repair to the sapling of cattle

Постановка проблеми у загальному вигляді. Протягом минулих століть відгодівля великої рогатої худоби не виділялась як окрема підгалузь скотарства, а об'єднувалась з виробництвом молока в єдиний виробничий комплекс. Оскільки основним джерелом кормів для великої рогатої худоби були природні кормові угіддя сінокоси та пасовища, процес відгодівлі понадремонтного молодняка при переході на стійлове утримання припинявся. Поживність раціону при цьому обмежувалася лише його підтримуючою частиною, а приріст живої ваги не мав місця. Такий стан позначався терміном «переутримання». Весною в міру наростання на природних кормових угіддях зеленої маси перезимуваних тварин випасання на пасовищах і процес відгодівлі відновлювався. Він тривав до пізньої осені і розпочинався новий стійловий період. Саме тоді відгодованих тварин знімали з відгодівлі і відправляли на реалізацію.

Пізніше в міру підвищення рівня інтенсивності ведення рослинництва з'явилася можливість частину площі ріллі виділяти посіви зернофуражних та кормових культур. З'явилася можливість використання їх урожаю у стійловий період, що теоретично дозволило процес відгодівлі понад ремонтного молодняка не переривати у зв'язку з переходом на стійловий період. Але на практиці це забезпечити могли лише поодинокі організації аграрного профілю,

* Науковий керівник – Турченко М.М., к.е.н., професор

які спромоглися створити міцну кормову базу. У всіх же інших організаціях аграрного профілю за умовами хронічної нестачі кормів значна частина кормового запасу запланованого для молодняка на відгодівлю потрапляла дійній череді.

Традиційно в бурякосіючих господарствах Лівобережного Лісостепу України укомплектування їх кормових запасів відігравав буряковий жом, які вони одержували з цукрових заводів за реалізовані цим останнім корені цукрових буряків. У 2001 році була опрацьована комплексна програма розвитку сільського господарства Харківської області у 2001-2005 роках та на період до 2010 року, в якій міститься інформація про величини та показники рівня розвитку рослинництва у районах області у періоді після реалізації згаданої програми. Серед такого ряду величин та показників, запроєктованих на перспективу є такі :

- посівна площа цукрових буряків – 5000га, що складає 7-8 % площі сівозмін;
- урожайність цукрових буряків – 165-170 ц /га;
- валовий збір коренів цукрових буряків – біля 8500 тонн;
- загальний обсяг бурякового жому за умови виходу його від перероблених цукрових буряків 80,0% - 6800 тонн.

Згідно із існуючими правилами значну частину цього обсягу жому одержують організації-постачальники коренів цукрових буряків. Одержаний жом вони мають можливість включати до складу своїх кормових запасів для великої рогатої худоби, для понадремонтного молодняка на відгодівлі зокрема.

У практичному житті можливі два варіанти використання жому:

- 1) постачальники коренів цукрових буряків транспортують жом із цукрового заводу в свої господарства;
- 2) постачальники коренів цукрових буряків транспортують свій понадремонтний молодняк на створений при цукровому заводі відгодівельний пункт.

Цілоком зрозуміло, що у другому випадку потреба у транспортуванні жому відпадає. Але виникає потреба у транспортуванні понад ремонтного молодняка на відгодівельний пункт.

Отже, виникає питання про те, який із згаданих варіантів використання жому доцільно покласти в основу наукових пророблень науково-дослідної роботи (стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Богодухівського району). Згадана НДР виконується на засадах творчої співдружності Харківського національного університету сільського

господарства імені Петра Василенка з Богодухівською районною держадміністрацією

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як навчає світовий досвід, з двох можливих варіантів використання бурякового жому, перевага віддається частіш за все другому. Згідно з цим варіантом поруч із цукровими заводами будують відгодівельні комплекси «ВК», на яких відгодовується понадремонтний молодняк великої рогатої худоби. Для забезпечення гарантійного надходження на ВК необхідної кількості понадремонтних тварин та продукції зернофуражних та кормових культур для них власник ВК вимушений взаємовигідно співпрацювати з організаціями аграрного профілю, які відповідно мають бути спеціалізовані на виробництві молока у першому випадку та на виробництві продукції зернофуражних та кормових культур у другому випадку. Як навчає світовий досвід, найбільш вдалою формою такої співпраці є локальна горизонтально інтегрована виробнича система кластерного типу. В таких системах організації-власнику ВК надається статус організації-лідера, а організаціям які є постачальниками продукції зернофуражних та кормових культур – статус організацій-сателітів. Ці останні, як правило, сільськогосподарських тварин не утримують і мають чисто рослинницьку спеціалізацію. Органічні добрива вони одержують від ВК на засадах взаєморозрахунків.

За цих умов єдиним джерелом гарантованого надходження на ВК понад ремонтного молодняка є організації аграрного профілю спеціалізовані на виробництві молока і розташовані у ближньому зовнішньому середовищі яким є територія адміністративного району в якому розташований цукровий завод біля якого знаходиться ВК. В таких випадках ВК являє собою компонент внутрішньорайонної системи концентрації і спеціалізації тваринництва і разом з тим - системостворююче ядро стратегічної зони господарювання – СЗГ, спеціалізованої на відгодівлі понадремонтного молодняка великої рогатої худоби.

Площі ріллі в межах згаданої СЗГ має бути достатньо для забезпечення ВК необхідними обсягами зернофуражних і кормових культур. Очолюватиме її організація-лідер, яка має бути найбільшою за розмірами серед організацій-учасників. Великі розміри організації-лідера мають сприяти їй при одержанні кредитів потрібних для фінансування будівництва ВК. Потенційні інвестори завжди віддають перевагу в сукупності одержувачів кредиту, розміри яких від 50 до 5000 га останнім.

Завершуючи мову про останні дослідження та публікації на

тему про утворення локальних горизонтально інтегрованих виробничих систем, спеціалізованих на відгодівлі понад ремонтного молодняка великої рогатої худоби доцільно нагадати що їх наявність є необхідною умовою для використання другого способу використання бурякового жому. Його сильною стороною є відсутність потреби у транспортуванні жому з цукрових заводів багаточисельним його споживачам на великі відстані. Але разом з тим цьому способу властива також і слабка сторона. Вона полягає у потребі великих інвестицій, термін окупності яких може розтягнутися на багато років. А це негативно впливатиме на рівень собівартості яловичини. Щоб це не відбувалося, необхідним є проектування та освоєння оптимальної виробничої структури внутрішнього середовища СЗГ, спеціалізованих на відгодівлі понадремонтного молодняка великої рогатої худоби в цілому та розглядається і перш за все внутрішньому середовищі організації-лідера.

Формулювання цілей статті . Ціль даної статті полягає у ознайомленні читача з досвідом формального планування оптимальної виробничої структури організації-лідера, яка є учасником СЗГ, спеціалізованої на відгодівлі понад ремонтного молодняка великої рогатої худоби і адаптованої до умов Лівобережного Степу України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження з теми статті проводилися протягом 2008-2012 років у Богодухівському районі в межах якого передбачено створення семи стратегічних зон господарювання (СЗГ). П'ять з них мають увійти до складу молочного під комплексу, а дві – до складу м'ясного підкомплексу . В межах однієї з цих двох, Губарівсько-Дмитрівській розміщується Первухінський цукровий завод, що дозволяє організувати тут відгодівлю понадремонтного молодняка великої рогатої худоби, який надходитиме від СЗГ що увійдуть до складу молочного підкомплексу.

Товарно-підприємницький сектор перспективної Губарівсько-Дмитрівської СЗГ контролюватиме 14655,3 га ріллі. В даний час цією площею володіють 39 організацій аграрного профілю та шість груп особистих селянських господарств (ОСГ), розташованих в межах території сучасних сільських і однієї селищної ради.

Найбільшою за площею ріллі серед згаданих вище господарюючих суб'єктів аграрного профілю є фермерське господарство (ФГ) «Промінь», що володіє площею ріллі 4004,6 га або близько 27,0% загальної площі ріллі у товарно-підприємницькому секторі Губарівсько-Дмитрівської СЗГ. Цілоком зрозуміло, що при проектуванні основних параметрів майбутнього відгодівельного

великої рогатої худоби модуля кластерного типу ФГ «Промінь» мав всі підстави претендувати на статус організації-лідера виробничого об'єднання. Нижче приведені основні параметри цього останнього.

1. Поголів'я сільськогосподарських тварин:

1.1. Велика рогата худоба у фізичному обрахуванні близько	19000
в тому числі корови 660	
1.2. Разом поголів'я сільськогосподарських тварин в умовному обрахуванні	9000
2. Обсяги виробленої продукції	
2.1. Виробництво молока, тонни	7900
2.2. Жива вага великої рогатої худоби, тонни	5300
3. Потреба у сійній кормовій площі, га	11000
4. Загальна потреба в інвестиціях, тис. грн.	66000
5. Операційний персонал, чол.	76
6. Персонал сфери управління, чол.	22
з них вивільнені працівники сфери управління	9

Цілоком зрозуміло, що вихід на перераховані вище основні параметри перспективного відгодівельного великої рогатої худоби модуля кластерного типу стане можливим лише за умови освоєння оптимальної виробничої структури усіма його організаціями-учасниками і в першу чергу організацією-лідером об'єднання ФГ «Промінем». Інформація про оптимальну виробничу структуру згаданої організації представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Інформація про оптимальну виробничу структуру ФГ «Промінь» у періоді після освоєння проекту

Найменування функціональних складових внутрішнього середовища	Кількісні характеристики функціональних складових	
	операційний персонал	структура операційного персоналу, %
1 Виробництво сирової продукції тваринництва		
1.1 Відгодівельний комплекс потужністю 11000 голів відгодіваного понад ремонтного молодняка у віці 18 місяців за рік	65	18,36
1.1.1 Сектор вирощування	35	9,89
1.1.2 Сектор дорощування	17	4,80
1.1.3 Сектор відгодівлі	13	3,67
1.2 Локально-допоміжна молочна ферма на 660 корів	29	8,19

1.2.1. Сектор виробництва молока	19	5,3
1.2.2. Сектор ремонт.молодняка	10	2,84
1.3.Локально-допоміжна свинарська ферма	8	2,26
1.3.1.Сектор репродукції	7	0,98
1.3.2.Сектор дорощування та відгодівлі	1	0,28
1.4.Окремий сектор надання виробничих послуг тваринницьким підприємствам	80	22,6
1.4.1.Підсектор технічного обслуговування машин та обладнання	23	6,5
1.4.2. Підсектор зберігання кормів та підготовки їх до згодовування	17	4,8
1.4.3.Підсектор мобільних процесів	23,0	6,5
1.4.4.Підсектор виробництва біоорганічних добрив, біогазу та електроенергії (оператори мікробіологічних установок)	17	4,8
2.Ветеринарна служба	9	2,54
Разом у виробництві сирової продукції тваринництва	191	53,95
3.Виробництво сирової продукції рослинництва		
3.1.Механізатори –оператори	122	34,47
3.2. Працівники ручної праці	19	5,37
3.3.Зайняті на операціях технічного обслуговування машин та обладнання	32	6,21
Разом у виробництві сирової продукції рослинництва	173	46,05
Разом операційних працівників	537	100

Неоптимальна виробнича структура тягне за собою ряд негативних наслідків. По-перше обумовлює неоптимальність організаційної структури господарських організацій, по-друге неоптимальна виробнича структура викликає збільшення поточних витрат та втрати товарної продукції. Все це викликає пониження рентабельності господарської діяльності

Висновки.

1. Актуальність теми статті є цілком очевидною, адже потребу населення України у якісній яловичині власного виробництва задовольнити поки що не вдалося.

2. Резерви нарощування обсягів яловичини власного виробництва в Україні використовуються незадовільно.

3. Одним із таких резервів є раціональна організація відгодівлі понадремонтного молодняка великої рогатої худоби на буряковому жомі.

4. Найбільш вдалою формою організації відгодівлі понад ремонтного молодняка великої рогатої худоби на буряковому жомі є всі підстави вважати стратегічний відгодівельний технологічний модуль (СВТМ), спеціалізованою на виробництві яловичини.

5. Формування СВТМ вимагатиме великих інвестицій. Тому завжди існуватиме необхідність мобілізації резервів забезпечення прибутковості яловичини.

6. Прибутковість виробництва яловичини на СВТМ багато в чому залежатиме від того наскільки оптимальною є виробнича структура організацій аграрного профілю, які є його учасниками і перш за все організації-лідера.

Література.

1. Герчикова И.Н. Менеджмент: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. - 480 с

2. Турченко М.М. Стратегічна ринково-підприємницька трансформація внутрішнього середовища сільських агломерацій Харківщини: Монографія. — Харків: Вид-во Міськдрук — 2012. — 390с.

3. Управление организацией: учебник/ Под ред. А.Г.Поршнева, З.П.Румянцевой, Н.А. Самотина- 2-е изд. перераб. и доп.-М. :ИНФРА-М 2002-669с.

4. Черняков Б. АПК США : мифы и реальность // Сельская жизнь - 2001 -3 апр.